

Katarína Boldižarová

The contemporary Norwegians' understanding of Russenorsk

Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav germánských studií, oddělení skandinavistiky
květen 2021

Posudek vedoucího bakalářské práce

Katarína Boldižarová si ve své bakalářské práci klade dva hlavní cíle: 1. porovnat strukturu a slovní zásobu pidginu russenorsk se současnou norštinou a 2. zjistit, do jaké míry je tento pidgin srozumitelný současným Norům. Norština byla jedním z hlavních zdrojů pidginu russenorsk, proto lze předpokládat, že určité strukturální i lexikální rysy budou shodné nebo podobné i v současné norštině, a tudíž je možné očekávat, že bude tento pidgin pro současné Nory alespoň částečně srozumitelný. První cíl vychází z lingvistické analýzy jednotlivých jazykových aspektů, druhý cíl je založen na vyhodnocení dotazníků. Předložená diplomová práce tak není ryze lingvistická, ale má i jistý sociolingvistický přesah.

Úvodní kapitola pojednává o fenoménu russenorsk jako takovém. Diplomandka se snaží vymezit russenorsk s ohledem na obecné vlastnosti pidginu. Popisuje dobu, způsob i příčiny vzniku. Uvádí také dosavadní výzkumy v této oblasti včetně relevantních publikací.

Srovnávací část práce je založena na příkladech uvedených v publikaci autorů Broche a Jahra (Broch, I. & Jahr, E. H. (1984). *Russenorsk: Et pidginspråk i Norge*. Novus). Diplomandka si uvědomuje, že korpus je velice omezený, neboť russenorsk se užíval zejména jako mluvený jazyk. I přes tato omezení však lze vysledovat jisté strukturální shody nebo odlišnosti mezi russenorsk a současnou norštinou. Druhá část práce je založena na vyhodnocení sta dotazníků, které obsahovaly různé překladové úkoly a lingvistické otázky. Na jejich základě se snaží diplomandka formulovat obecnější závěry o tom, zda je russenorsk i v současnosti Norům srozumitelný.

Srovnávací část (kapitola 3) zkoumá morfologické, syntaktické a lexikální aspekty russenorsk na pozadí současné norštiny. Morfologická část zkoumá základní slovní druhy (substantiva, adjektiva, determinátory, zájmena, slovesa, příslovce, předložky a spojky). Obecně se dá říci, že repertoár jednotlivých tvarů je v russenorsk značně omezený. Substantiva v russenorsk zpravidla nepodléhají žádné deklinaci, nerozlišují tedy pád, rod nebo určenost. Diplomandka si také všímá typických substantivních sufixů. I zde je možné vysledovat významné omezení (v russenorsk jsou to zejména sufixy *-a*, *-ka*, *-i*). Ani adjektiva se nevyznačují deklinací, zůstávají tedy ve svém základním tvaru, nicméně lze vysledovat jisté příklady stupňování, což diplomandka připisuje potřebě uživatelů russenorsk srovnávat jednotlivé produkty. Mezi determinátory převažují zejména kvantifikátory a demonstrativa, avšak četnost morfologických prostředků je opět velmi omezena. Zájmena se v russenorsk vyskytují nejvíce v první a druhé osobě singuláru, což také odpovídá situacím, ve kterých se pidgin používal. Lze vysledovat pouze několik málo tvarů, které se užívaly ve funkci osobních nebo přivlastňovacích zájmen. Slovesná konjugace je také značně omezená, typickým sufixem je *-om*. Další slovesné tvary jsou spíše ojedinělé. Zajímavým fenoménem je absence sponového slovesa ve verbonominálních predikacích. Lexikologická analýza se zaměřuje zejména na srovnání slovotvorných procesů v norštině a russenorsk. Za zmínku stojí především reduplikace, která dává vzniknout výrazům každodenní slovní zásoby. Zajímavé jsou také výpůjčky. Mohlo by se zdát, že russenorsk, jak název napovídá, čerpá slovní zásobu z norštiny a ruštiny. Existuje však celá řada zdrojů (finština, sámština, němčina, holandsština, angličtina, švédština, francouzština). S výpůjčkami souvisí také výskyt paralelismů, tedy jevu, kdy je určitá skutečnost vyjádřena výrazy pocházejícími ze dvou různých zdrojů. Další zvláštností je tzv. parafrázování, kdy daná skutečnost není vyjádřena jedním výrazem, ale jakýmsi popisem nebo parafrází (srov. kostel = „stova pã Kristus spræk“ [house with Jesus language]). Syntaktická analýza se zabývá především strukturou a formou věty jednoduché a dále typologií vedlejších vět. K nejzajímavějším syntaktickým aspektům patří beze sporu poměrně velké množství slovosledných variací a absence dominantního větného vzorce.

Vyhodnocení dotazníků (kapitola 4) je založeno na detailním rozboru jednotlivých otázek a úkolů. Diplomandka každou otázku podrobně analyzuje a závěry prezentuje přehledně v grafech. Respondenti byli

vybrání víceméně náhodně a diplomandka o nich nezjišťovala žádné podrobnější informace s jedinou výjimkou, a sice zda ovládají ruštinu, neboť znalost ruštiny by mohla Norům porozumění russenorsk výrazně usnadnit. To se také projevuje v otázkách 3 a 4, kde mají respondenti zvolit správný překlad dané věty v russenorsk. Respondenti, kteří do nějaké míry ruštinu znají, odpověděli výrazně lépe nebo přesněji než zbylí respondenti. Je ale zřejmé, že i respondenti bez znalosti ruštiny si s russenorsk poradili poměrně obstojně.

Výsledky obou hlavních částí práce jsou pak stručně shrnuty v závěrečné kapitole. Příklad dotazníku je uveden v příloze.

Předložená práce je poměrně dobře strukturovaná a zejména srovnávací část je metodologicky konzistentní. Vyhodnocení dotazníků však působí poněkud rozpačitě. Některé závěry nejsou dostatečně podloženy a analýza některých otázek je poněkud zavádějící (viz poznámky níže).

Práce je psaná víceméně srozumitelnou angličtinou, místy se však objevují nepřiliš idiomatická vyjádření nebo závažné gramatické chyby. Níže je uvedeno jen pár příkladů pro ilustraci:

- i. *All the used Russenorsk examples in this thesis* (str. 11) místo vhodnějšího *All the Russenorsk examples used in this theses*
- ii. *Part of speech* (str. 12), lépe však *Parts of speech*
- iii. následující věta není úplně srozumitelná: *A more extensive part of Russenorsk morphology is part of speech discussed in more detail in the following section.*
- iv. *The adjectives which are ending with the vowel -a are...* (str. 14), správně: *The adjectives ending with the vowel -a are...*
- v. *If the modal verbs stand in a sentence as auxiliary verbs...* (str. 19), lépe však *If a modal verb functions as an auxiliary in a sentence...*
- vi. *express possessive relation* (str. 22), správně však *express the possessive relation*
- vii. opakující se formulace jako např. na str. 23 v jednom odstavci: ***Compounding is the dominant process in Norwegian, which leads to the existence of relatively long words in this language. Compounding is also one of the dominant word formation processes.***
- viii. *We are using this process in Norwegian to emphasize...* (str. 24), správně však *We use this process in Norwegian to emphasize.../This process is used in Norwegian to emphasize...*
- ix. *the reduplication in Russenorsk produces new words that became part of everyday language and used regardless of speakers' or addressees' age* (str. 24), správně však *the reduplication in Russenorsk produces new words that became part of everyday language and were used regardless of speakers' or addressees' age*
- x. *Speakers of Russenorsk* (str. 24), správně však ***The speakers of Russenorsk***

Překlepy se vyskytují jen ojediněle, např. na straně 11 chybí v prvním odstavci na konci věty tečka za slovem *limited*, na téže straně je v první větě třetího odstavce navíc písmeno *t*, na str. 19 není výraz *to be* vyznačen kurzívou a další.

Poznámky:

1. V kapitole 3.1.1.1 jsou popsány morfologické aspekty substantiva (pád, rod, určenost). Schází však zmínka o kategorii čísla. Je plurál substantiv v russenorsk nějak morfologicky odlišen?
2. V kapitole o demonstrativech (3.1.1.3) uvádí autorka užití jednoduchého určení v russenorsk a srovná jej se současnou norštinou (tedy neutrálním dvojím určením). Nedávalo by však větší smysl srovnání tohoto aspektu s dánštinou, zejména vezmeme-li v úvahu období, ve kterém russenorsk vznikl?
3. Užívání termínů není zcela konzistentní (např. sponová slovesa jsou označena jako *copula verbs* na str. 9, zatímco jako *copulative verbs* na str. 19)

4. Kapitola 3.1.1.5 o slovese je poměrně nelogicky rozčleněna. Začíná morfologickým aspektem (typickým sufixem *-om*), pokračuje syntakticko-sémantickou klasifikací (lexikální, modální, sponová a pomocná slovesa) a poté se opět vrací k morfologickým kategoriím (tempus, způsob, vid, rod).

5. Je opravdu vid gramatickou kategorií norského slovesa, jak je uvedeno na str. 20?

6. Na str. 21 je uvedeno: *Unlike Norwegian, we can analyze mood only in the imperative sentences in Russenorsk*. Znamená to tedy, že v russenorsk není možné analyzovat indikativ? Jak je tato věta myšlena?

7. Proč je slovo *ja* na str. 22 zařazeno mezi spojky?

8. Proč jsou slova obsahující *-mann* označena jako derivace a ne kompozice (str. 24)?

9. Diplomandka na straně 32 uvádí, že se ptala respondentů, zda mají dobrou znalost ruštiny (good Russian language skills), nebo znají ruštinu jen trochu (people who spoke Russian only a little). Nikde však nspecifikuje, co si pod tím představuje, a tak nechává poměrně značný prostor respondentům k subjektivní evaluaci. Navíc na následující straně tvrdí, že neúspěšnější byli kandidáti, kteří mluví rusky plyně (respondents who spoke Russian fluently). Toto označení je ale naprosto nekonzistentní s tím, které kategorie si vytyčila při rozepisování dotazníků.

10. V závěru (str. 40) se diplomandka zamýšlí, zda znalost jiného slovanského jazyka (tedy nejen ruštiny) může ovlivnit porozumění russenorsk. Proč se tedy na jiný slovanský jazyk také respondentů v dotaznících nezeptala?

11. Do jaké míry jsou funkční otázky 6 a 9, které se ptají na podmět, resp. předmět dané věty v russenorsk? Mezi respondenty byli jistě i nelingvisti, kteří větě třeba rozuměli, ale mohli mít problém s lingvistickou analýzou. Výsledky tak působí nepříliš věrohodně.

12. V závěrečném odstavci (str. 40) diplomandka tvrdí, že znalost norštiny není k porozumění russenorsk dostatečná. Čím je ale toto tvrzení podloženo? Např. otázku 3 správně odpovědělo 89 respondentů. Mezi nimi byli, jak diplomandka uvádí, všichni s nějakou znalostí ruštiny (tedy 23 respondentů). To znamená, že správně odpovědělo 66 respondentů bez znalosti ruštiny (to odpovídá 86 %! z těch, kteří neumí rusky). Obdobně u otázky 4 vychází, že správně odpovědělo 60 %(!) z těch, kteří neumí rusky. V obou případech se jedná o výrazně nadpoloviční podíl. Závěr je tedy velmi zavádějící.

13. Úspěšnost kandidátů se znalostí ruštiny je uvedena jen u otázek 3 a 4. U dalších otázek už obdobný komentář chybí. Je k tomu nějaký důvod? Analýza tak působí velice nekonzistentně.

14. Proč v textu schází grafické vyhodnocení otázek 5, 7, 11 a 13?

15. Zajímavé by bylo porovnat výsledky otevřených otázek (5 a 7) s ostatními (multiple choice). Je zde vidět nějaký zásadní rozdíl v odpovědích?

Závěr:

I přes poměrně závažné nedostatky lze konstatovat, že předložená studie Kataríny Boldižarové splňuje požadavky na bakalářské práce kladené, a proto ji k obhajobě doporučuji a předběžně hodnotím jako dobrou.